Stichting Sobibor

VERDIEPINGSREIS 2019 - STICHTING SOBIBOR

FIELD TRIP 2019 - SOBIBOR FOUNDATION

Bij de kennismaking op zaterdag 14 september in Utrecht is de pluriforme samenstelling van de groep meteen duidelijk. Het merendeel is werkzaam in het onderwijs, uit heel het land en op verschillende scholen, van middelbaar tot ROC tot universiteit. Een enkeling is docent godsdienst of levensbeschouwing. Sommigen hebben geschiedenis gestudeerd maar zijn juist niet voor de klas gekomen. Iedereen is eigenlijk al lang geïnteresseerd in de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust en bijgeval actief bij 4-5-mei herdenkingen. Enkelen hebben zelf Joodse familiebanden. Deze reis is voor de meerderheid een lang gekoesterde wens, getriggerd door de actualiteit, of de loop van het leven. Sommigen wonen in het huis van een in Sobibor vermoorde familie. Zelf ben ik in zo'n huis geboren. Dat is de bron van mijn persoonlijke drijfveer. De nagedachtenis van het leven van de bewoners voert mij naar Oost-Polen.

Na de voorstelronde licht begeleider Alwin Kapitein het programma toe. Vervolgens leidt een stadsgids ons door Joods Utrecht. Opvallend zijn de synagoge aan de Springweg en het monument voor het Spoorwegmuseum.

Op Schiphol zien we elkaar weer op zaterdagmorgen 12 oktober en een paar uur later lopen we door het Polin museum in Warschau. Meteen worden we vakkundig gegidst door Jagna Kofta ondergedompeld in het rijke en schokkende verleden van Joods Polen. 's Avonds reizen in een overvolle trein naar Lublin. Ik tref het. Mijn buurman is een moderne Poolse priester en ongepland krijg ik een authentieke introductie in de Poolse ziel.

Op zondagmorgen 13 oktober zijn er nationale verkiezingen in Polen. Wij maken kennis met de Duitse groep van Bildungswerk Stanislaw Hantz. Een introductie in de daders en planning van Aktion Reinhard wordt gevolgd door een wandeling door voormalig Joods Lublin. De gemarkeerde grens van het vroegere getto ligt pal voor onze 17de-eeuwse verblijfsplek, het voormalige klooster Dom na Podwalu.

De grens van het verdwenen getto van Lublin voor het hotel

Na het avondeten is er een interessante lezing over het 'Joodse vraagstuk' en antisemitisme van de jonge wetenschapper Anna Styczynska.
De volgende dagen bestaat het programma uit een strak geplande rondgang langs de doodskampen Bełżec, Treblinka, Madjanek en op vrijdag Sobibor. Iedere plek heeft een eigen kleur en verhaal en ademt op unieke wijze iets van het onvergetelijke verleden. Alles wordt geplaatst in de context van de Holocaust maar ook de lokale omgeving. We bezoeken tal van stadjes, begraafplaatsen en voormalige getto's. We zien verschillende treinstations, lopen op spoortrajecten en proberen ons in te beelden wat hier gepasseerd is in tijd en misdadigheid. Het historische voorstellingsvermogen contrasteert met de huidige couleur locale, enerzijds het verouderde Poolse platteland, anderzijds het gladde asfalt en moderne wagenpark van onze EU-partner. We bezoeken ook twee scholen en worden er fantastisch onthaald. Het biedt een interessante inkijk in het actuele Polen. Voor wie willen is er na het avondeten tweemaal 'open ruimte' voor gedachtenuitwisseling. Met name de verschillende perspectieven bij onze Duitse reisgenoten maken indruk. Hoe ga je om met zoveel ondragelijk en confronterend schuldbesef? Hoe begrijpen wij het drama en elkaars achtergronden, juist met het oog op vandaag? Ook voor de geschiedenisdocenten is deze actuele omgang met het verleden meer dan leerzaam. Ondertussen is het schitterend herfstweer. Zo kunnen we 's avonds in Lublin op het terras samen napraten en een glas drinken.

Spoorlijn naar vernietigingskamp Bełżec

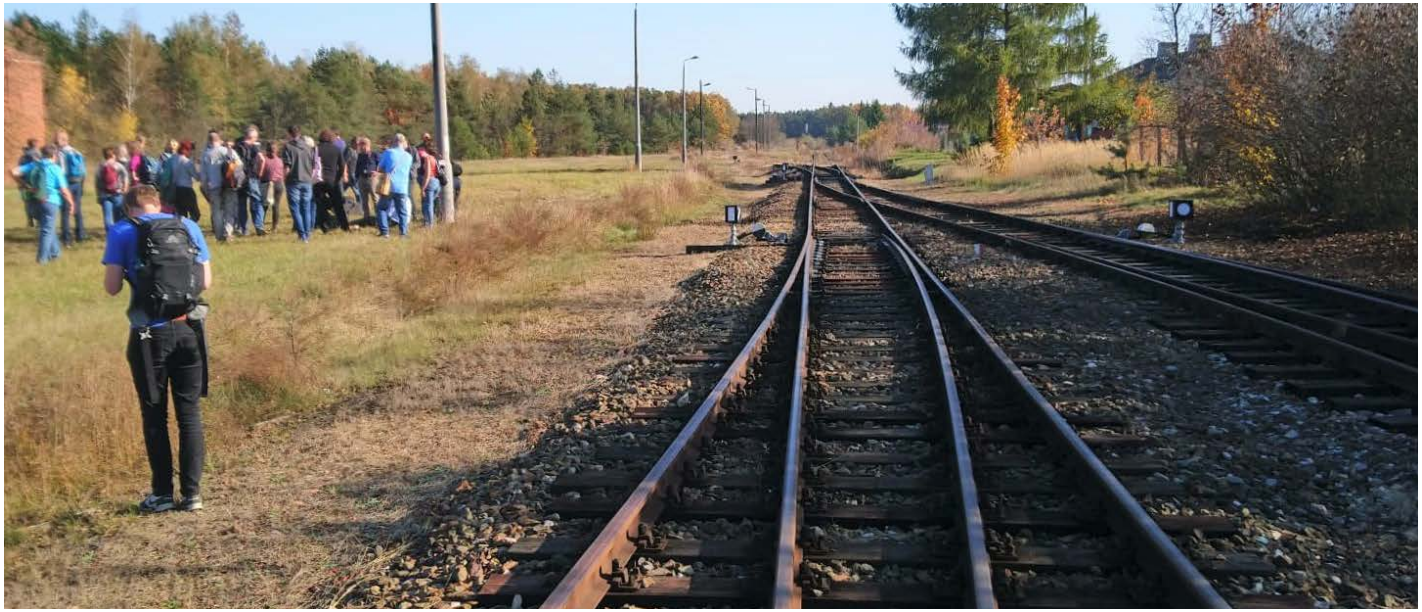

We kijken allemaal uit naar de vrijdag wanneer Sobibor de bestemming is. We reizen via Wlodowa waar we een kort bezoek aan de synagoge brengen. Dan arriveren we bij Sobibor en zien het stationsgebouw met het verweerde naambord met de afschrikwekkende letters. Allemaal kennen we de foto's, nu lezen we de naam op de plek zelf. Alwin leidt ons rond op het formeel afgesloten Sobibor-terrein. Het museumgebouw staat er maar we kunnen er nog niet in. We lopen over de gedenklaan met de gedenkstenen met daarop de namen. Het besef Himmelfahrtstrasse doet ons huiveren. Zelf ontkom ik er niet aan stil te staan bij Samuel Mendels, de Leeuwarder godsdienstleraar en secretaris van de Joodse gemeenschap. Het huis waar hij met zijn gezin woonde werd na de oorlog de plek waar mijn wieg stond. Het absurde besef dat hij hier heeft gelopen met zovelen de dood tegemoet. Formeel kunnen er nu geen stenen meer geplaatst worden maar als onvermijdelijke gedachtenis leg ik een kei neer met zijn initialen.

Verderop zijn we stil bij de asheuvel die met linten en een hekwerk is afgezet. Een oranje signaalbord maakt duidelijk dat we hier geen verdere toegang hebben. Daarna vertrekken we naar Zbereże. In het naaldbos staat een matseiwah (grafzerk / gedenksteen) voor zes Joodse mannen die aanvankelijk bij de opstand van Sobibor ontsnapten maar hier alsnog samen met twee anderen zijn doodgeschoten nadat ze aangegeven werden aan de Duitsers. Op deze verstilde gedenkplek herdenken wij hen en tevens al de slachtoffers van al de plekken die we afgelopen week bezochten. We staan in een kring, het Yizkor wordt uitgesproken, we leggen rode rozen op de gedenkplek en vogelgefluit doorbreekt de betekenisvolle stilte.

Asheuvel Sobibor

De dag erna reizen we terug via Warschau. Voor we vertrekken naar de luchthaven bezoeken we de resten van het bekende getto. Evenals in de vernietigingskampen Sobibor en Treblinka vond hier een heuse opstand plaats. We zien een deel van de gettomuur, de Umschlagplatz en de Noyżksynagoge. Met vlucht KL 1366 vliegen we terug naar Amsterdam.

Gerben Hoogterp
Bestuurslid Stichting Sobibor

Gettomuur Warschau

Ervaringen van enkele docenten:

"De reis kost je emotioneel en fysiek veel maar is meer dan de moeite waard."

"De mensen staan centraal: met behulp van foto's, brieven en dagboekfragmenten werd gepoogd de slachtoffers en de daders een gezicht en een verhaal te geven. Dat maakte de reis tot een ervaring vanuit de mensen van toen."

"Als je als docent persoonlijke ervaringen en indrukken kunt verwerken in je verhaal, krijgt je les nog meer authentieke dimensie. Ik kan alleen maar hopen dat ik de persoonlijke indrukken opgedaan tijdens deze verdiepingsreis, de plaats kan geven die alle slachtoffers verdienen."

"De ervaring van deze onvergetelijke reis geeft voor mij aan Holocausteducatie een waarachtige en indringende basis".

"In mijn klassen heb ik Aktie Reinhard aan de hand van een stuk afgezaagde tak van een boom toegelicht.
De boom werd in 1943/44 geplant door de nazi's bij het 'wegpoetsen' van vernietigingskamp Sobibor.
De wortels van deze bomen kennen de ware geschiedenis."

Goed doel: steun ons docentenprogramma

Stichting Sobibor kan voor duizend euro een Nederlandse docent meenemen met de achtdaagse Verdiepingsreis. U kunt het docentenprogramma altijd steunen door middel van een donatie. Geeft u dan wel duidelijk aan dat het voor het docentenprogramma is, dan wordt het als zodanig geoormerkt.
Idee: Adopteer een leraar! Viert u een jubileum en vraagt u geld aan uw familie en vrienden voor een goed doel? Wellicht dat ons docentenprogramma een goed doel is.

Teacher Program & Field Trip

Every year the Sobibor Foundation, together with Bildungswerk Stanislaw Hantz, organises a Field Trip to the Aktion Reinhard camps. In 2019 we were able to fund a group of 10 Dutch teachers to join this trip as part of our Teacher Program.

At the introduction meeting on Saturday September 14 in Utrecht, the pluriform composition of the group is immediately clear. Most of them work in education, from all over the country and in different schools, from secondary to ROC to university. A few are teachers of religion or philosophy. Some have studied history but have not come to the classroom. Everyone has been interested in World War II and the Holocaust for a long time and is active in 4-5 May commemorations. Some have Jewish roots themselves. For the majority, this journey is a long-held wish, triggered by current events, or the course of life. Some live in the house of a family murdered in Sobibor.

In Poland the program consists of a tightly planned tour of the Polin museum in Warsaw, a tour through Lublin and death camps Bełżec, Treblinka, Madjanek and on Friday Sobibor. Each place has its own color and story and uniquely breathes something of the unforgettable past. Everything is placed in the context of the Holocaust but also the local environment. We visit numerous towns, cemeteries and former ghettos. We see different train stations, walk on railway tracks and try to imagine what has passed here in time and crime. The historical imagination contrasts with the current couleur locale, on the one hand the somewhat outdated Polish countryside, on the other hand the smooth tarmac and modern car fleet of our EU partner. We also visit two schools and receive a fantastic reception. It offers an interesting insight into contemporary Poland. For those who want, there is “open space” for exchange of thoughts after dinner. The different perspectives of our German travel companions are particularly impressive. How do you deal with so much unbearable and confrontational guilt? How do we understand the drama and each other’s background, especially with regard to today? This way of dealing with the past is also more than instructive for history teachers. Meanwhile, the beautiful autumn weather. In the evening we can chat on the terrace in Lublin together and drink a glass.

On Friday we visit Wlodawa and Sobibor at last. We all know the pictures, Alwin shows us around the formally closed Sobibor site. The museum building is there but we cannot enter it yet. We walk along the Remembrance Lane with the memorial stones with the names on them. The thought of the Himmelfahrtstrasse makes us shiver.

Ahead we are still at the ash hill, which is shielded with ribbons and a fence. A sign makes it clear that we have no further access here. Then we leave for Zbereże. In the coniferous forest is a matseiwah for six Jewish men who initially escaped during the uprising of Sobibor, were caught and shot here together with two others after they were reported to the Germans. In this quiet memorial place we commemorate them and also the victims of all the places we visited last week. We stand in a circle, Yizkor is pronounced, we place red roses on the memorial site and the chirping of the birds breaks through the meaningful silence.

The next day we travel back via Warsaw. Before we leave for the airport we visit the remains of the famous ghetto. As in the extermination camps Sobibor and Treblinka, a real uprising took place here. We see a part of the ghetto wall, the Umschlagplatz and the Noyżksynagoge. We fly back to Amsterdam with flight KL1366.

Sobibor met op achtergrond nieuwe museum